

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پایان نامه مقطع کارشناسی ارشد

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته الهیات و معارف اسلامی گرایش فقه و حقوق اسلامی

عنوان:

بررسی فقهی حقوقی لیزینگ و آثار آن از دیدگاه فریقین

استاد راهنما:

دکتر محمدرضا کیخا

استاد مشاور:

دکتر عبدالواحد بامری

گرده آورنده

رحیم بامری

این پایان نامه از حمایت مالی معاونت پژوهشی دانشگاه سیستان و بلوچستان بهره مند شده است.

بهمن ۱۳۹۹

پایان نامه مقطع کارشناسی ارشد

آقای رحیم بامری پایان نامه خود را با عنوان:

بررسی فقهی حقوقی لیزینگ و آثار آن از دیدگاه فریقین

در تاریخ 1399/12/00 به عنوان یکی از شرایط احراز درجه کارشناسی ارشد ارائه و اعضای هیات داوران آن را از نظر فرم و محتوا تایید نموده و پذیرش آن را برای تکمیل درجه کارشناسی ارشد پیشنهاد می نمایند.

اعضای هیات داوران	نام و نام خانوادگی رحیم بامری	رتبه علمی	امضاء
1- استاد راهنما :	دکتر محمد رضا کیخا		
2- استاد مشاور:	دکتر عبدالواحد بامری		
3- داور:	دکتر علیرضا آبین		
4- داور:	دکتر عبدالمهدی عربشاهی مقدم		

نماینده دانشگاه: سید محمد حسین موسوی

تقدیم به

این پایان نامه را ضمن تشکر و سپاس بیکران و در کمال افتخار و امتنان تقدیم می‌نمایم به محضر ارزشمند پدر و مادر عزیزم به خاطر همه تلاش‌های محبت آمیزی که در دوران مختلف زندگی‌ام انجام داده‌اند و بامهربانی چگونه زیستن را به من آموخته‌اند. به همسر مهربانم که در تمام طول تحصیل همراه و همگام من بوده است. به استادان فرزانه و فرهیخته‌ای که در راه کسب علم و معرفت مرا یاری نمودند. به آنان که در راه کسب دانش راهنمایم بودند. به آنان که نفس خیرشان و دعای روح پرورشان بدرقه راهم بود. الهی به من کمک کن تا بتوانم ادای دین کنم و به خواسته آنان جامه عمل بپوشانم.

پروردگارا حسن عاقبت، سلامت و سعادت را برای آنان مقدر نما

خدایا توفیق خدمتی سرشار از شور و نشاط و همراه و همسو با علم و دانش و پژوهش جهت رشد و شکوفایی ایران کهنسال عنایت بفرما

سپاسگذاری

شکر قلبی و لسانی خود را از استاد عالی قدر جناب آقای دکتر کیخاکه زحمت راهنمایی این پایان نامه را عهده دار گردیدند و در تمامی مراحل انجام رساله از راهنمایی های مدبرانه ایشان استفاده نمودم ابراز می دارم و توفیقات روز افزون ایشان را توأم با صحت و سعادت خواستارم.

از جناب آقای دکتر بامری که در امر مشاوره این رساله مساعدت نمودند و در این امر نهایت مراقبت، توجه و دقت خود را مبذول فرموده اند کمال تشکر و امتنان را دارم و برای ایشان از خداوند سلامت و سعادت ابدی را خواهانم.

چکیده

بررسی فقهی حقوقی لیزینگ و آثار آن از دیدگاه فریقین موضوع این پژوهش است که هدف از آن تبیین وضعیت فقهی حقوقی لیزینگ از دیدگاه علما است. و در پاسخ به سوال اصلی تحقیق به بررسی چالش‌های فقهی حقوقی قراردادهای لیزینگ بامبانی فقهی فریقین پرداخته، روش تحقیق در این پژوهش روش توصیفی و تحلیلی است که با مطالعه تطبیقی متون فقهی مقایسه آن با دیدگاه‌های صاحب نظران حقوقی مدنظر قراردادان مواد قانون به جمع‌آوری اطلاعات لازم از منابع اقتصادی، فقهی، قرآن و سنت که به صورت کتابخانه‌ای گردآوری شده است با توصیف، تجزیه و تحلیل مطالب به نتیجه‌گیری از ابعاد مختلف آن پرداخته است. در این پژوهش اطلاعات به صورت کتابخانه‌ای و مراجعه به سایت‌ها، مجلات مختلف گردآوری شده است. سعی و تلاش بر این شده که غالباً مطالبی در قانون فقهی در باب مسئله لیزینگ پرداخته شود. براساس یافته‌ها دیدگاه مذهب موارد افتراق این عقود با عقود مشروع و در نتیجه عدم تطابق آن‌ها با موازین شرعی بسیار زیاد است. با توجه به جدید و نو بودن لیزینگ تحقیقات اندکی در باب آن صورت گرفته، اما به طور پراکنده مطالبی در منابع مختلف در این باب به نگارش درآمده است. هیچ کدام از پژوهش‌های ذکر شده به مساله فقهی حقوقی لیزینگ از دیدگاه فریقین نپرداخته‌اند. با توجه به اینکه کشور ما از مذاهب مختلف تشکیل شده است بررسی این موضوع در همه مذاهب پنج‌گانه حائز اهمیت است. در اصطلاح فقهی اجاره به شرط تملیک لیزینگ به معنای تملیک منفعت عین به عوض معلوم در مدت معلوم این عقد که از عقود لازم است. دارای طرق مشروعیت متفاوتی مثل قرآن، سنت و همچنین دارای ارکانی است که به نظر تمام فقیهان این‌ها هستند صیغه، متعاقدين، عین مستاجر، منفعت و اجرت که همه این‌ها دارای شرایط خاص خود هستند. همچنین اجاره به انواع مختلف مثل اجاره اعیان و اجاره ذمه تقسیم می‌شود. همچنین عقد اجاره به شرط تملیک یکی از شقوق بحث اجاره هست. البته این عقد شاکله‌اش از خارج کشور وارد نظام حقوقی ما شد، ولی فقهای امامیه بر صحت تأییداتی داشته‌اند. عقد اجاره دارای خیاراتی مثل خیار عیب، تبعض صنفه، شرط، تدلیس، غبن و عیب است که همانند بیع نافذ در این عقد می‌باشد.

کلیدواژه

لیزینگ، فریقین، اجاره به شرط تملیک، فقه، حقوق و مذاهب اسلامی

فهرست

عنوان	صفحه
چکیده.....	1
فصل اول.....	۱
۱-۱- مقدمه.....	۲
۱-۲- بیان مسأله.....	۲
۱-۳- ضرورت تحقیق.....	۳
۱-۴- اهداف تحقیق.....	۳
۱-۴-۱- هدف اصلی.....	۳
۱-۴-۲- اهداف فرعی.....	۴
۱-۵- سوالات تحقیق.....	۴
۱-۵-۱- سوال اصلی.....	۴
۱-۵-۲- سوالات فرعی.....	۴
۱-۶- فرضیه‌ها.....	۴
۱-۶-۱- فرضیه اصلی.....	۴
۱-۶-۲- فرضیه های فرعی.....	۴
۱-۷- پیشینه تحقیق.....	۴
۸-۱- روش انجام تحقیق.....	۶
۸-۱-۱- روش و ابزار گردآوری اطلاعات.....	۶
۱-۹- ساختار تحقیق.....	۶
فصل دوم.....	۷
2-1- مفهوم لغوی لیزینگ.....	8
2-2- مفهوم اصطلاحی لیزینگ.....	8

- 3-2- تاریخچه لیزینگ..... ۸
- 4-2- ماهیت حقوقی قراردادها و معاملات لیزینگ..... 9
- 5-2- اجزای لیزینگ..... ۹
- ۶-۲- ارکان لیزینگ..... ۱۰
- ۷-۲- انواع لیزینگ..... ۱۲
- ۱-۲-۷- لیزینگ عملیاتی..... ۱۲
- ۲-۲-۷- لیزینگ یا اجاره اعتباری کمک فروش..... ۱۴
- ۳-۲-۷- لیزینگ اهرمی..... ۱۴
- ۴-۲-۷- لیزینگ خرید و اجاره مجدد..... ۱۴
- ۲-۷-۵- روش لیزینگ مرزگذر یا بین المللی..... ۱۴
- ۸-۲- انواع ریسک در شرکت های لیزینگ..... ۱۵
- ۱-۲-۸- ریسک اعتباری در صنعت لیزینگ..... ۱۶
- ۹-۲- مبنای حقوقی لیزینگ..... ۱۶
- ۱۰-۲- مبنای لیزینگ از ادله فقهی ۱۷
- فصل سوم** ۱۹
- ۱-۳- مبانی فقهی قرارداد ها و معاملات لیزینگ..... ۲۱
- ۱-۳-۱- مبانی فقهی اجاره به شرط تملیک..... ۲۱
- ۲-۳- بررسی فقهی شروط قراردادی لیزینگ..... ۲۴
- ۱-۳-۲- شرط زمانت ۲۵
- ۲-۳-۲- تعریف عقد ضمان ۲۵
- ۳-۳-۲- چگونگی ضمانت ضامن ۲۶
- ۴-۳-۲- شروط جزایی و تهدید ۲۸
- ۵-۳-۲- مستندات فقهی جواز اخذ جریمه تأخیر ۲۹
- ۱-۳-۲-۵- قاعده علی الیدب ۲۹
- ۲-۳-۲-۵- وجه التزام ۲۹

- ۳-۲-۶-۳۲-۳۲..... مشکلات ناشی از مباحه 32
- ۳-۲-۶-۳۳-۳۲-۱..... بیع مباحه 33
- ۳-۲-۷-۳۵..... مجهول بودن برخی شروط و عملکردها ۳۵
- ۳-۲-۸-۳۶..... میزان تطابق معاملات لیزینگی با عقود اسلامی براساس نظر فقها اهل سنت ۳۶
- ۳-۳-۳۸..... مبانی حقوقی و قانونی قراردادها و معاملات لیزینگ ۳۸
- ۳-۳-۱-۴۰..... ماهیت اجاره به شرط تملیک ۴۰
- ۳-۳-۲-۴۱..... عناصر اجاره به شرط تملیک ۴۱
- ۳-۳-۳-۴۳..... احکام و آثار قرارداد اجاره به شرط تملیک ۴۳
- ۳-۳-۴-۴۴..... موارد قانونی فسخ ۴۴
- ۳-۳-۵-۴۴..... موارد قراردادی فسخ ۴۴
- ۳-۳-۶-۴۵..... حقوق و تکالیف طرفین ۴۵
- ۳-۳-۶-۱-۴۵..... حقوق موجر ۴۵
- ۳-۳-۶-۲-۴۵..... تکالیف موجر ۴۵
- ۳-۳-۶-۳-۴۶..... حقوق مستاجر ۴۶
- ۳-۳-۶-۴-۴۶..... تکالیف مستاجر ۴۶
- ۳-۳-۶-۵-۴۵..... انقضای قرارداد اجاره به شرط تملیک ۴۵
- ۳-۴-۴۸..... ماهیت حقوقی قراردادهای لیزینگ 48
- ۳-۵-۵۲..... آثار لیزینگ در اقتصاد 52
- ۳-۵-۱-۵۲..... گسترش سرمایه گذاری ۵۲
- ۳-۵-۲-۵۲..... رونق اقتصاد ۵۲
- ۳-۵-۳-۵۴..... گسترش رفاه اجتماعی است ۵۴
- ۳-۵-۴-۵۴..... تأمین مالی دولتها و مؤسسات وابسته به دولت ۵۴
- ۳-۵-۵-۵۴..... غیر ربوی بودن ۵۴
- ۳-۵-۶-۵۴..... ایجاد اشتغال و گسترش سطح تولید ۵۱ ..... ۵۴
- 3-5-7-۵۴..... ضد تورمی بودن ۵۴

- ۵۴-۳-۵-۸- غیر وثیقه‌ای بودن.....
- ۵۵-۳-۵-۹- کاهش ریسک تجاری.....
- ۵۵-۳-۵-۱۰- سهولت نسبی در مقایسه با سایر شیوه‌های تأمین مالی .....
- ۵۵-۳-۵-۱۱- امکان جایگزینی، همگام با تغییرات تکنولوژیکی .....
- ۵۵-۳-۵-۱۲- صرفه جویی در مصرف سرمایه مستأجر.....
- ۵۵-۳-۵-۱۳- ایجاد منبع مالی جدید.....
- ۵۶-۳-۵-۱۴- امکان تملک تجهیزات و دستگاه ها .....
- ۵۶-۳-۵-۱۵- افزایش ظرفیت وام گیری .....
- ۵۶-۳-۵-۱۷- تخصص .....
- ۵۷-۳-۵-۱۷- سرعت عمل.....
- ۵۷-۳-۵-۱۸- مرکز فعالیت .....
- ۵۷-۳-۵-۱۹- انعطاف پذیری .....
- ۵۸-۳-۵-۲۰- محدودیت‌های اعتباری.....
- ۵۸-۳-۵-۲۱- شرط تهدیدی قرارداد لیزینگ در فقه شیعه .....
- ۵۸-۳-۶- تاریخچه فقهی شرط جزایی و منشا شکل گیری آن.....
- ۶۰-۳-۷- حکم فقهی شرط جزایی .....
- ۶۰-۳-۸- داد و ستد اقساطی از دیدگاه فقهی .....
- ۶۰-۳-۸-۱- نافذ بودن فروش اقساطی ولیزینگ از دیدگاه فقه.....
- ۶۱-۳-۸-۲- افزایش بهای کالا به‌خاطر نسبه بودن معامله.....
- ۶۲-۳-۸-۳- مقطوع بودن قیمت کالا شرط مشروعیت.....
- ۶۳-۳-۸-۴- انواع وثیقه‌ها در قبال پرداخت وام.....
- ۶۶-۳-۸-۵- اجرای قاعده «ضع و تعجّل» در وام‌های بدون مهلت.....
- ۶۶-۳-۸-۶- پرداخت زود هنگام بدهی و کاستن بخشی از آن بدون شرط.....
- ۶۷-۳-۸-۷- پایان یافتن مهلت بدهی بابت سهل‌انگاری در ادای به‌موقع اقساط.....
- ۶۸-۳-۸-۸- تأثیر فوت بدهکار در فوریت پرداخت بدهی.....

- ۹-۳- اجاره به شرط تملیک از نظر فقهای مذاهب خمسسه.....۶۹
- ۱-۹-۳- مشروعیت اجاره از نظر قرآن و آیات.....۶۹
- ۲-۹-۳- مشروعیت اجاره از نظر سنت و روایات.....۶۹
- ۱۰-۳- اقسام اجاره به اعتبار مشخص و کلی بودن مورد اجاره.....۷۰
- ۱-۱۰-۳- اجاره عین مشخص.....۷۰
- ۲-۱۰-۳- اجاره عین کلی.....۷۰
- ۱۱-۳- فرق بین عاریه و اجاره.....۷۰
- ۱۲-۳- ارکان اجاره.....۷۱
- صیغه.....۷۱
- ۱۳-۳- لزوم عقد اجاره.....۷۲
- ۱۴-۳- آیا می توان مال مشاع را مورد اجاره قرار داد؟.....۷۴
- ۱۵-۳- شرایط اجرت از نظر فقهای امامیه.....۷۴
- ۱۶-۳- اجیر.....۷۵
- ۱۷-۳- ضمان اجیر.....۷۵
- ۱۸-۳- ضمان اجیر به صورت تطبیقی در چند مذهب زنده جهان اسلام.....۷۶
- ۱-۱۹-۳- فقه امامیه و ضمان اجیر.....۷۷
- ۲-۱۹-۳- فقه حنفی و ضمان اجیر.....۷۷
- ۳-۱۹-۳- فقه مالکی و ضمان اجیر.....۷۸
- ۴-۱۹-۳- فقه شافعی و ضمان اجیر.....۷۸
- ۵-۱۹-۳- فقه حنبلی و ضمان اجیر.....۷۹
- ۶-۱۹-۳- ضمان اجیر در فقه حنبلی.....۸۰
- ۷-۱۹-۳- اجاره بلند مدت در فقه اهل سنت.....۸۰
- ۲۰-۳- حکم اجاره بلندمدت.....۸۲
- ۲۱-۳- دیدگاه مذاهب فقهای اهل سنت.....۸۳
- ۱-۲۱-۳- محدود نبودن اجاره به سقف زمانی خاصی.....۸۳

۱-۲۱-۳-۱	دلایل محدود نبودن مدت اجاره از نظر زیادی و کمی	۸۴
۲-۲۱-۳	عدم جواز اجاره بیش از یک سال	۸۵
۳-۲۱-۳	بطالان اجاره های بیش از سی سال	۸۶
۳-۲۲	اجرت در اجاره بلند مدت	۸۹
۳-۲۳	دیدگاه مذاهب فقهی اهل سنت	۸۹
۳-۲۴	اجاره مجهول المده در نگاه فریقین	۹۱
۳-۲۵	مشکلات تامین منابع مالی	۹۱
	فصل چهارم	۹۲
۴-۱	چالش های فقهی قرارداد لیزینگ	۹۳
۴-۱-۱	ربوی بودن تسهیلات لیزینگ	۹۳
۴-۲	چالش های حقوقی صنعت لیزینگ	۹۵
۴-۲-۱	عدم وجود عقد خارج لازم	۹۵
۴-۲-۲	بررسی تعارض های احتمالی قوانین با لیزینگ	۹۶
۴-۲-۳	چالش ریسک اعتباری مرتبط با اعتبار سنجی و تضامین مشتریان	۹۸
۴-۲-۴	فقدان زیرساخت های حقوقی و قانونی	۹۸
۴-۲-۵	محدودیت های قانونی	۹۹
۴-۲-۶	مقررات بانکی	۱۰۰
۴-۲-۷	مشکلات تأمین منابع مالی	۱۰۰
۴-۲-۸	مالیات	۱۰۱
۴-۲-۹	گران بودن خدمات لیزینگ	102
4-3	موافقان و مخالفان لیزینگ در قانون تجارت	103
4-4	لیزینگ یا اجاره به شرط تملیک از دیدگاه فریقین	109
	فصل پنجم	۱۱۳
	نتیجه گیری	۱۱۴

پیشنهادات.....117

منابع.....۱۱۸

فصل اول

کلیات تحقیق

۱-۱- مقدمه

در دنیای امروز علی‌الخصوص کشورهای توسعه یافته کمتر مشاهده می‌شود که افراد جامعه برای تهیه اقلام ضروری و قیمتی نقدینگی خود را مستهلک کنند. بلکه ترجیح می‌دهند بخشی از درآمدهای ماهیانه خود را برای نیازهای خود صرف کنند و به این صورت بتوانند تمامی نیازهای خود و خانواده شان را بصورت مستمر برطرف نمایند. برای دستیابی به چنین ایده‌الی می‌بایست چندین گزینه در کنار هم قرار گیرد که برای مصرف‌کنندگان ایجاد انگیزه نماید و مناسب‌ترین روشی که می‌تواند ضمن پاسخگویی به نیاز افراد امنیت ایشان را دربرداشته باشد، گزینه استفاده از لیزینگ است. وظیفه شرکت‌های لیزینگ در اختیار قراردادن تسهیلات جهت تامین نیازهای افراد جامعه است که این بزرگترین عاملی است که می‌تواند چرخه اقتصادی جامعه را به حرکت دربیآورد.

صنعت لیزینگ به‌عنوان یک شیوه اعتباری امروزه در تمام عرصه‌ها رسوخ کرده و توان مالی موسسات حقوقی و اشخاص حقیقی را برای سرمایه‌گذاری فزونی بخشیده که گستره آن شامل کالاها و لوازم مصرفی شخصی، تجهیزات کارخانه‌ای، تجهیزات پزشکی، صنعت حمل‌ونقل زمینی، هوایی و دریایی، تجهیزات و ماشین‌های راه‌سازی، ماشین‌آلات کشاورزی، صنعت راه‌آهن و مترو، پروژه‌های بزرگ و سیستم‌های مدرن آبیاری، تجهیزات فرآوری مواد غذایی، ساخت و ساز پروژه‌های بزرگ صنعتی و غیره است. پدیده لیزینگ به پدیده است، که از دنیای غرب وارد شده و باید با فرهنگ و قواعد اسلامی هماهنگی داشته باشد و بررسی و تطبیق آن با دیدگاه فریقین حائز اهمیت می‌باشد. در پژوهش حاضر ابتدا به تعریف مبانی و مفاهیم لیزینگ پرداخته ایم و در فصول بعدی ماهیت حقوقی فقهی قرارداد های لیزینگ را مورد تحلیل قرارداده و همچنین آثار فقهی و دیدگاه علمای فریقین در پیرامون لیزینگ مورد تحلیل قرار داده شده است. باشد که این پژوهش برای خوانندگان مفید و موثر واقع شود.

۱-۲- بیان مسأله

لیزینگ مترادف با کلمه اجاره‌دهی و اجاره‌داری در فارسی می‌باشد و در معنای دقیق تر اجاره اعتباری است و از لحاظ اجرایی یک رشته فعالیت اعتباری کاملاً تخصصی مبتنی بر روش اجاره که در آن نوعی قرارداد با توافق میان دو نفر یا بیش تر اعم از اشخاص حقیقی یا حقوقی به‌منظور بهره برداری از عین یا منفعت کالای سرمایه ای یا مصرفی با دوام که از قابلیت اجاره برخوردار باشد، منعقد می‌گردد (کنعانی ۲۲: ۱۳۶۹). واژه لیزینگ در فرهنگهای

لغت و اصطلاحات اقتصادی به معنای اجاره، اجاره دادن، اجاره کردن، و اجاره اعتباری است (خلعت بری، ۱۳۷۱). و در اصطلاح، نوع خاصی از قرارداد داد اجاره است که بین دو یا چند نفر شخصیت حقیقی یا حقوقی به منظور بهره برداری از منفعت کالای سرمایه ای یا مصرفی با دوام که قابلیت اجاره دارد. منعقد می شود، به گونه ای که معمولاً در پایان قرارداد، مستاجر، مالک عین مستاجر شود (فرهنگ، ۱۳۷۱) در قرارداد لیزینگ، طول دوره قرارداد مبلغ کل اجاره بها، سر رسید اقساط، مشخصات کالای مورد اجاره، شرایط استفاده، تاریخ انقضاء و کیفیت انقضای قرارداد تصریح می شود (گلریز، ۱۳۸۰). این نوع اجاره‌ها امروزه از خرید کالاهای سرمایه ای چون هواپیماهای مسافربری، کشتی های اقیانوس‌پیما، ماهواره های مخابراتی خطوط تولید کارخانه ها و صنایع را شامل می گردد. در این پژوهش سعی داریم به بررسی فقهی حقوقی لیزینگ و آثار آن از دیدگاه فریقین (مذاهب خمس) و تحلیل و بررسی نظر فقهای اهل سنت و شیعه و حقوق پردازیم.

۱-۳- ضرورت تحقیق

با توجه به جدید و نو بودن لیزینگ تحقیقات اندکی در باب آن صورت گرفته است، اما به طور پراکنده مطالبی در منابع مختلف در این باب به نگارش درآمده است. از جمله منابعی که در این زمینه انجام شده است: هیچ کدام از پژوهش‌های ذکر شده به مساله فقهی حقوقی لیزینگ از دیدگاه فریقین نپرداخته‌اند. با توجه به اینکه کشور ما از مذاهب مختلف تشکیل شده است از جمله بررسی این موضوع در همه مذاهب حائز اهمیت است.

۱-۴- اهداف تحقیق

۱-۴-۱- هدف اصلی

بررسی وضعیت فقهی حقوقی لیزینگ از دیدگاه علمای فریقین (۵ مذهب) است.

۱-۴-۲- اهداف فرعی

۱- تبیین دیدگاه های پیشوایان مذهب فریقین در باب لیزینگ

۲- تبیین نظریات موافق پیشوایان مذهب فریقین در باب لیزینگ

۳- تبیین نظریات مخالف پیشوایان مذهب فریقین در باب لیزینگ

۱-۵-سوالات تحقیق

۱-۵-۱-سوال اصلی

۱-چالش‌های فقهی حقوقی قراردادهای لیزینگ بامبانی فقهی فریقین کدامند؟

۱-۵-۲-سوالات فرعی

۱- بر اساس دیدگاه فقهی قراردادهای و معاملاتی لیزینگ با عقود مشروع دیگر چه تفاوتی دارند؟

۲- دیدگاه مذاهب اسلامی در عقود و قراردادهای لیزینگ چگونه است؟

۱-۶-فرضیه‌ها

۱-۶-۱-فرضیه اصلی

بر اساس یافته‌ها، دیدگاه مذهب فریقین موارد افتراق این عقود با عقود مشروع و در نتیجه عدم تطابق آن‌ها با موازین شرعی جزو چالش حائز اهمیت است.

۱-۶-۲-فرضیه های فرعی

۱- موارد افتراق این عقود با عقود مشروع و در نتیجه عدم تطابق آن‌ها با موازین شرعی بسیار زیاد است.

۲- مذاهب فریقین دیدگاه‌های مشابه و متفاوتی در مورد عقود لیزینگ دارند.

۱-۷-پیشینه تحقیق

در پیرامون مبحث لیزینگ و همچنین آثار فقهی قراردادهای و معاملات لیزینگ پژوهش‌های نسبتاً نزدیک انجام گرفته است.

۱- عباس موسویان در کتاب " بررسی فقهی حقوقی معاملات شرکتهای لیزینگ " به این مسئله اشاره داشته است، اما با وجود اینکه در نام کتاب مسئله فقهی لیزینگ آورده شده است اما به طور واضح لیزینگ را از نظر فقهی بیان نداشته است و بیشتر به جنبه ماهوی این مسئله اشاره کرده است. بر اساس این پژوهش شرکت‌های لیزینگ از مؤسسه‌های اقتصادی موفق در سال‌های اخیر هستند. این شرکت‌ها با واگذاری مدت دار و اقساطی کالاها، از یک

طرف به مصرف‌کنندگان و از طرف دیگر به کارخانه‌های تولیدی و در نهایت به تولید و اشتغال کشورها کمک می‌کنند. مطالعات تجربی نشان می‌دهد رعایت متغیرهای ذیل در میزان کامیابی شرکت‌های لیزینگ تاثیرگذار بوده است. ۱. وضعیت اقتصادی مشتریان در زمان انعقاد قرارداد که از جهت میزان پیش پرداخت، مبلغ و تعداد اقساط، تنوع فراوانی دارند. ۲. وضعیت اقتصادی مشتریان در طول مدت قرارداد که به طور مرتب در تغییر بوده، گاهی بهبود می‌یابد و گاهی مشکل پیدا می‌کند. ۳. وضعیت نقدینگی شرکت‌های لیزینگ که گاهی به دلیل رونق بازار با کسری نقدینگی و گاهی به دلیل رکود، با مازاد نقدینگی مواجه می‌شوند

۲- غسان محمد شیخ در پایان نامه خود تحت عنوان "الأجاره المنتهیه بالتملیک فی الفقه الاسلامی" به مسئله لیزینگ پرداخته است، اما در این پژوهش صرفاً به لیزینگ به عنوان زیرمجموعه‌ای از قراردادهای اجاره به شرط تملیک اشاره شده است و بیشتر از نظر حقوقی مورد بررسی قرار گرفته است و از دیدگاه فقهی به آن پرداخته نشده است. محور مفهومی مقاله بر این است که در سطح جهان لیزینگ انواع مختلف دارد که بسیاری از انواع آن در شرع اسلام پذیرفته نیست. این در حالی است که عقد اجاره به شرط تملیک در فقه اسلام پذیرفته شده است. در فقه اسلامی شرط نتیجه هبه، صلح و بیع در قرارداد اجاره، صحیح نیست و از این منظر به قراردادهای لیزینگ با شرط نتیجه ایراد وارد است. بنابراین در این نوع قراردادها باید شرط شود که پس از پایان مدت اجاره و عمل کردن مستاجر به مفاد قرارداد، شرکت لیزینگ مال را به تملک او درآورد نه اینکه مال به خودی خود به مالکیت او درآید

۳- ایاس ناصیف در کتاب "العقود الدولیه عقد اللیزینگ أو عقد الأیجار التمولی" اشاره ای گذرا به لیزینگ در کشورهای عربی داشته است و لیزینگ را با توجه به قوانین کشورهای عربی بررسی کرده است و از نظر فقهی به آن پرداخته است.

هیچ کدام از پژوهش‌های ذکر شده به مساله فقهی حقوقی لیزینگ از دیدگاه فریقین پرداخته‌اند. اما معتقد است لیزینگ می‌تواند نوعی عقد اجاره به شرط تملیک باشد.

۱-۸- روش انجام تحقیق

روش تحقیق در این پژوهش روش توصیفی-تحلیلی است که با مطالعه تطبیقی متون فقهی و مقایسه آن با دیدگاه‌های صاحب‌نظران حقوقی و مدنظر قرار دادن مواد قانون به جمع‌آوری اطلاعات لازم از منابع اقتصادی، فقهی،

قرآن و سنت که به صورت کتابخانه ای گردآوری شده است با توصیف و تجزیه و تحلیل مطالب به نتیجه گیری از ابعاد مختلف آن پرداخته است.

۱-۸-۱- روش و ابزار گردآوری اطلاعات

در این پژوهش اطلاعات به صورت کتابخانه ای و مراجعه به سایت ها و مجلات مختلف گردآوری شده است و تلاش شده است غالباً مطالبی که در قانون فقهی در باب مسئله لیزینگ پرداخته شده است، استفاده شود.

۱-۹- ساختار تحقیق

فصل اول کلیات تحقیق

فصل دوم مفاهیم مبانی نظری و پیشینه تحقیق

فصل سوم آثار فقهی حقوقی قرارداد لیزینگ از دیدگاه فریقین

فصل چهارم چالش های قرارداد لیزینگ در فقه امامیه و در فقه اهل سنت

فصل پنجم نتیجه گیری و پیشنهادات

منابع

چکیده انگلیسی

فصل دوم

مفاهیم و مبانی نظری تحقیق

۱-۲- مفهوم لغوی لیزینگ

لیزینگ اسم مصدر به معنی اجاره است. (محمدی، ۱۳۸۸، فرزانه، ص ۱۴). کلمه لیزینگ همانند بانک متضمن

معنی خاص خود است و در فارسی با کلمه اجاره دهی، اجاره داری مترادف است، لیکن بهترین معنی آن که بنظر